

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

К.В. Муравйов

2025 р.

ПРОГРАМА
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СПІВБЕСІДИ
з навчальної дисципліни
«Географія»

Схвалено на засіданні кафедри
організації туристичної діяльності
Протокол № 8 від 18 березня 2025 р.
Завідувач кафедри

Марина КРИВОБЕРЕЦЬ

Київ – 2025

Пояснювальна записка

Програма співбесіди з географії для вступників у Міжрегіональній Академії управління персоналом розроблена на основі чинної програми з географії для 6-9 класів закладів загальної середньої освіти (основна школа) та програми з географії, рівня стандарту для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (старша школа). Обсяг знань географічних закономірностей і термінів, географічної номенклатури визначається в межах діючої програми та чинних підручників. Матеріал програми екзамену розподілено за такими розділами: «Загальна географія», «Географія материків і океанів», «Географія України», «Економічна і соціальна географія світу».

Метою співбесіди з географії є: виявлення та оцінка рівня навчальних досягнень учасників співбесіди; оцінка ступеня підготовленості учасників співбесіди до подальшого навчання у вищому навчальному закладі.

Завданням співбесіди з географії є виявлення та оцінка в учасників співбесіди: розвитку географічного мислення; здатності застосовувати географічні знання та набуті вміння для аналізу природних, суспільних і господарських процесів, подій, явищ; сформованості комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів; здатності реалізовувати географічні компетенції у повсякденному житті та майбутній трудовій діяльності; рівня сформованості географічної культури.

Учасники співбесіди повинні: знати характерні ознаки компонентів природи і природних комплексів, їх просторове поширення, принципи просторової організації населення, господарської та соціальної сфери; мати комплексне, просторове соціально орієнтоване уявлення про Землю, сучасну географічну картину світу на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів; володіти елементами географічної культури – вміти читати географічну карту, знати ключові слова та суттєві ознаки у визначеннях географічних понять і термінів в межах програми; володіти методами дослідження довкілля, у тому числі інструментальними; визначати

географічні об'єкти та явища за їх описом, характеристикою ознак; класифікувати та порівнювати географічні об'єкти і явища; застосовувати географічні знання та набуті вміння для аналізу природних, суспільних і господарських об'єктів, процесів і явищ; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та закономірності у географічній оболонці, географічному середовищі; аналізувати географічну інформацію, представлену в різних формах (картографічній, графічній, табличній, текстовій та ін.); оцінювати взаємовплив людини і природи у просторі та часі для розв'язання широкого кола завдань в змінюваному середовищі; виявляти здатність використовувати географічні знання для вирішення нових географічних проблем. Форма проведення: усна. Час на підготовку: до 45 хв.

Структура проведення випробування

Загальна географія.

Географія як наука, розвиток географічних знань. Об'єкт та предмет вивчення географії. Місце географічних дисциплін в системі наук. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Сучасні географічні дослідження та їх значення.

Способи зображення Землі. Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта», «азимут». Картографічні проекції та спотворення. Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Топографічні карти та їх практичне використання. Визначення напрямків географічних координат об'єктів, абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Способи вимірювання відстаней на різних географічних і топографічних картах. Орієнтування на місцевості за місцевими ознаками. Значення карт у житті людини.

Літосфера та рельєф. Внутрішня будова Землі. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», будова та типи земної кори, породи та мінерали що її складають. Геологічне літочислення, геологічний вік, геохронологічна таблиця. Внутрішні процеси в літосфері. Рухи літосферних плит. Походження материків і океанів. Вулкани та землетруси, райони їх поширення. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Корисні копалини їх класифікація за походженням. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Рельєф дна Світового океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф.

Атмосфера та клімат. Поняття «атмосфера», її склад та будова, значення. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері й на земній поверхні.

Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря, її зміни з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Атмосферний тиск його вимірювання. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері. Вологість повітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Повітряні маси й атмосферні фронти. Поняття «клімат». Кліматичні пояси та області. Кліматична карта Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до морів, рельєфу, антропогенного впливу. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність.

Гідросфера. Поняття «гідросфера» та її основні частини. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Суходіл в океані. Властивості вод Світового океану та причини її неоднорідності. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії. Води суходолу. Річка та її частини. Елементи річкової долини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота. Підземні води. Джерела. Штучні водойми. Використання Світового океану та вод суходолу в господарській діяльності людини.

Біосфера та ґрунт. Поняття «біосфера», її складові та межі. Ґрунти, їхні властивості та відмінності. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Вплив біосфери на інші оболонки. Вплив людини на біосферу. Охорона біосфери.

Географічна оболонка Загальні закономірності природи Землі. Поняття «географічна оболонка». Загальні закономірності географічної оболонки: цілісність, кругообіг речовин та енергії, ритмічність, комплексність. Зональні та азональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.

Географія материків і океанів.

Загальні питання географії материків і океанів. Поняття «материк» і «частина світу». Основні географічні закономірності розвитку природи Землі: закономірності формування рельєфу, клімату, географічних поясів та природних зон. Формування зональних та азональних природних комплексів на материках.

Океани. Характеристика океанів – Тихого, Атлантичного, Індійського, Північного Льодовитого – за типовим планом: особливості фізико-географічного положення; історичні відомості про освоєння та дослідження; геологічна будова та рельєф дна; характерні риси клімату; властивості водних мас та океанічні течії; своєрідність органічного світу; природні ресурси та їх використання; проблема забруднення океанічних вод.

Материки. Характеристика материків – Євразії, Північної Америки, Південної Америки, Африки, Австралії, Антарктиди – за типовим планом: особливості фізико-географічного положення, основні елементи берегової лінії; дослідження та освоєння; геологічна будова, основні форми рельєфу, корисні копалини та закономірності їх розміщення; загальні особливості клімату, кліматичні пояси і типи клімату; води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підземних вод, їх гідрологічні особливості; природні зони та закономірності їх розміщення, особливості ґрунтового, рослинного покриву та тваринного світу, найбільші національні парки; населення, його склад та розміщення.

Географія України. Загальні відомості про Україну, географічне положення. Формування території, сучасні розміри, адміністративнотериторіальний поділ. Географічне положення, кордони, розташування території України стосовно годинних поясів. Місце України на політичній і економічній картах світу. Господарська оцінка економіко-географічного положення.

Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінерально-сировинні ресурси. Основні риси рельєфу: низовини, височини, гори. Тектонічна будова і тектонічні структури. Особливості геологічної будови території

України. Геоморфологічна будова. Чинники виникнення несприятливих геологічних та геоморфологічних процесів і шляхи запобігання їм. Мінерально-сировинні ресурси. Закономірності поширення, характеристика і господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин.

Кліматичні умови та ресурси. Основні кліматотвірні чинники. Загальні риси клімату. Типи повітряних мас. Розподіл температури повітря і опадів по території України. Основні кліматичні показники. Сезонні особливості клімату. Причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. Кліматичні ресурси. Метеоспостереження, прогноз погоди.

Внутрішні води та водні ресурси. Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води, особливості їх формування і розподілу. Основні річкові басейни. Канали. Озера і водосховища. Підземні води. Болота, їх типи і поширення. Несприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водний баланс і водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорона.

Ґрунти. Рослинний покрив. Тваринний світ. Ґрунтовий покрив. Умови ґрунтоутворення, властивості, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів України. Господарське використання ґрунтів. Земельні ресурси України. Охорона земельних ресурсів. Різноманітність видового складу рослинності, закономірності поширення рослинного покриву. Рослинні угруповання лісів, степів, луків. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Зелена книга України. Різноманітність видового складу тварин. Фауністичний склад лісів, степів, луків, боліт, водойм, Українських Карпат і Кримських гір. Тваринні ресурси, заходи з їх охорони і відтворення. Червона книга України.

Природно-територіальні комплекси (ПТК) і фізико-географічне районування України. Умови розвитку і характерні риси природних комплексів. Взаємодія чинників і компонентів ПТК. Ландшафти та їх класифікація. Фізико-географічне районування України, його наукове і

практичне значення. Природні комплекси рівнин: зони мішаних і широколистих лісів, лісостепу, степу. Гірські природні комплекси: Українські Карпати, Кримські гори. Природні комплекси морів: Чорне та Азовське моря. Господарська характеристика природних комплексів, проблеми використання природних ресурсів та охорони природи.

Використання природних умов і ресурсів та їх охорона. Геооекологічна середовища. ситуація. Вплив Категорії Основні геооекологічної забруднювачі ситуації навколишнього на населення. Природоохоронні заходи. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд. природно-заповідного фонду. Природоохоронні комплекси. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища.

Населення, його розміщення, відтворення та структура. Заселення території України. Кількість, розміщення, статева і вікова структура населення. Територіальні відмінності та чинники розміщення і густоти населення. Природні й економічні умови, які впливають на основні показники розміщення населення. Природний рух населення. Демографічна ситуація. Поняття «депопуляція». Демографічна криза і демографічна політика. Міграції населення, її види та причини. Українська діаспора, причини її виникнення та географія. Національний склад населення. Етнографічні групи. Регіональні відмінності духовної культури населення (мова, релігії, звичаї). Система розселення населення. Урбанізація та регіональні відмінності в її рівнях. Типи міських поселень. Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності.

Трудові ресурси. Поняття «трудові ресурси» та «економічно активне населення». Зайнятість населення у сфері матеріального виробництва та сфері послуг. Проблеми зайнятості та її географічні аспекти.

Загальна характеристика господарства, економічний потенціал. Поняття «господарство». Формування національного господарського комплексу. Основні риси галузевої структури господарства. Міжгалузеві

комплекси. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації національного господарства. Розвиток ринкової інфраструктури в Україні.

Промисловість. Загальна характеристика розвитку і розміщення промисловості. Галузева структура, спеціалізація. Сучасні проблеми і перспективи розвитку та розміщення промисловості.

Паливна промисловість та електроенергетика. Структура, місце і роль у господарському комплексі. Вугільна промисловість. Райони добування і використання вугілля, торфу. Проблеми і перспективи розвитку. Нафтова і газова промисловість. Основні райони нафто- і газовидобутку. Центри нафтопереробного виробництва. Електроенергетика, її структура, розвиток і розміщення основних типів електростанцій, ліній електропередач. Екологічні проблеми розвитку паливної промисловості та електроенергетики.

Металургійна промисловість. Структура, місце і роль у господарстві. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база. Географія чорної металургії. Кольорова металургія. Основні галузі та їх розміщення. Проблеми і перспективи розвитку металургійної промисловості.

Машинобудівна та металообробна промисловість. Значення, місце і роль у господарстві. Структура галузі та принципи розміщення окремих виробництв: важкого, сільськогосподарського, транспортного, електротехнічного машинобудування тощо. Територіальна організація машинобудування. Проблеми і перспективи розвитку.

Хімічна промисловість. Значення, місце і роль галузі у господарстві. Сировинна база. Галузева структура хімічної промисловості. Географія окремих виробництв хімічної промисловості. Проблеми і перспективи розвитку.

Лісова промисловість. Структура і значення. Лісове господарство (лісозаготівля). Деревообробка. Целюлозно-паперове та лісохімічне виробництво. Географія виробництв лісової промисловості, проблеми і перспективи розвитку.

Промисловість будівельних матеріалів. Структура і значення. Чинники розвитку і розміщення. Географія цементного виробництва.

Легка промисловість. Художні промисли. Структура, принципи розміщення і географія.

Харчова промисловість. Галузева структура, особливості спеціалізації, принципи розміщення і географія. Проблеми і перспективи розвитку.

Сільське господарство. Роль, місце і значення сільського господарства. Структура галузі. Земельний фонд. Рослинництво. Зернові культури. Вирощування технічних культур, картоплі та овочів. Садівництво, ягідництво і виноградарство. Сільськогосподарські зони, їх спеціалізація. Тваринництво.

Соціальна сфера. Галузева структура, значення. Сфера послуг. Рекреаційно-туристське господарство. Проблеми і перспективи розвитку соціальної сфери.

Транспорт і зовнішньоекономічні зв'язки. Роль і значення транспорту. Основні види транспорту, їх характеристика, особливості розміщення. Економічні зв'язки України з країнами світу.

Економічні райони. Географічний поділ праці та економічне районування. Донецький, Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Центральний, Причорноморський, Подільський, Північно-Західний, Карпатський райони (коротка економіко-географічна характеристика).

Економічна і соціальна географія світу.

Сучасна політична карта світу. Етапи формування політичної карти світу. Типологія країн. Показники, які визначають рівень економічного розвитку країн. Форми правління і адміністративно-територіальний устрій країн. Політична карта Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії і Океанії. Міжнародні організації.

Географія світових природних ресурсів. Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи. Природні ресурси світу: мінеральні,

водні, земельні, лісові, рекреаційні. Ресурси Світового океану. Ресурсозабезпеченість і ресурсозбереження.

Населення світу. Кількість населення світу і його динаміка. Природний рух населення та його відтворення. Демографічна політика. Статевий і віковий склад населення. Етнічний (національний) склад населення. Найчисленніші народи і мовні сім'ї. Релігії народів світу. Нерівномірність розміщення населення на Землі. Процеси урбанізації. Міське і сільське населення світу. Агломерація, мегалополіси. Міграційні процеси. Трудові ресурси та зайнятість населення в різних сферах господарства країн та регіонів світу.

Світове господарство. Поняття «міжнародний географічний поділ праці», «світове господарство». Спеціалізація і кооперування, інтеграція країн світу. Світове господарство в період НТР, основні риси НТР. Вплив НТР на галузеву структуру господарства та його розміщення.

Географія промисловості світу. Структура промисловості. Світова паливно-енергетична система. Географія вугільної, нафтової і газової промисловості. Електроенергетика світу. Чорна і кольорова металургія, основні райони розвитку і розміщення цих галузей. Машинобудування, його структура і географія основних галузей. Хімічна промисловість, лісова і деревообробна, легка, харчова промисловість.

Географія сільського господарства. Галузева структура. Особливості розміщення галузей рослинництва і тваринництва.

Географія транспорту. Значення і місце в світовому господарстві. Розвиток та розміщення найважливіших видів транспорту: залізничного, автомобільного, повітряного і морського.

Міжнародні економічні зв'язки. Суть та основні форми економічного співробітництва. Міжнародний туризм та його різновиди.

Глобальні проблеми людства. Виникнення і суть глобальних проблем людства. Найважливіші проблеми сучасності: демографічна, екологічна,

енергетична, продовольча, бідності, війни і миру, освоєння ресурсів, Світового океану та шляхи їх розв'язання.

Регіони та країни світу. Економіко- і соціально-географічна характеристика регіонів та окремих держав (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та територіальної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки, регіональні відмінності). Загальна характеристика країн Європи. Країни Західної Європи. Німеччина. Великобританія. Франція. Італія, Польща, Білорусь, Росія. Загальна характеристика країн Азії. Японія. Китай, Індія. Країни Америки: США, Канада, загальна характеристика країн Латинської Америки. Загальна характеристика країн Африки. Загальна характеристика країн Австралії та Океанії. Австралійський Союз.

Список використаних джерел:

1. Атлас вчителя. В. В. Молочко, Ж. Є. Бонк, І. Л. Дрогушевська та ін. – К.: ДНВП Картографія, 2010. – 328 с.
2. Бойко В.М. Географія материків і океанів. Підручник. Київ. Зодіак-ЕКО. 2007.
3. Бойко В. М. Загальна географія: підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів Київ. Педагогічна преса, 2006. – 272 с.
4. Бойко В.М. Географія материків і океанів: підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ. Зодіак-ЕКО, 2007. – 288 с.
5. Бойко В. Географія: підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. Закладів. Київ. Подільський: Абетка, 2016. – 296 с.
6. Булава Л.М. Загальна географія: підручник. Київ. Довкілля. 2006.
7. Булава Л.М. Фізична географія України: підручник. Київ. АН ГРО ПЛЮС, 2008.
8. Гілецький Й.Р. Географія України (Фізична географія з основами загального землезнавства): Підручн. для 8 класу. – Львів: ВНТЛ-Класика.
9. Глобальні проблеми світу: атлас / відп. ред. І. Дрогушевська, В. Радченко. Київ: Картографія, 2015. – 144 с.
10. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ. Знання. 2001.– 640 с.
11. Дахно І. І. Країни світу: Енциклопедичний довідник. Київ. МАПА, 2004.
12. Дітчук І. Л., Заставецька О. В., Ткач Д.В. Географія України: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2011.
13. Дубович І. Країнознавчий словник-довідник. Львів. Видавничий дім Панорама. 2003. – 580 с.
14. Дітчук І.Л. Фізична географія України: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Запоріжжя. Прем'єр, 2008. – 256 с.
15. Економічна і соціальна географія світу: навч. посібник / за ред. Львів. Світ, 2002. – 672 с.

16. Економічна і соціальна географія світу: підручник для 10 кл. серед. шк. / за ред, Б. П. Яценка. Київ. Прок-Бізнес, 2004. – 351 с.

17. Заставецька О.В. Географія населення України. Тернопіль, 2007. – 134 с.

18. Корнєєв В.П., Герасимчук В.М., Пічугін Б.В. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. – К.: Освіта, Шкільна освіта, 2013.

19. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Географія України: підруч. для 8 – 9 кл. серед. шк. - К.: Зодіак- ЕКО, 2009.

20. Шищенко П.Г., Муніч Н.В. Фізична географія України: Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Зодіак – ЕКО, 2013.